

A „SPORT A FEJLŐDÉSÉRT ÉS A BÉKÉÉRT” TERÜLETÉNEK

NEMZETKÖZI FEJLŐDÉSI TENDENCIÁI ÉS HAZAI LEHETŐSÉGEI A SZAKIRODALOM TÜKRÉBEN

[DOI 10.35402/kek.2019.2.8](https://doi.org/10.35402/kek.2019.2.8)

Absztrakt

A „sport a fejlődésért és a békéért” (sport for development and peace – SDP) területe az ezredforduló óta világszerte hatalmas fejlődésen ment keresztül: ma már több mint 900 szervezet vallja magáról, hogy SDP tevékenységet folytat, és a szakterületen publikált tudományos cikkek száma meghaladja a 400-at. A sport és a nemzetközi fejlesztés szektorának metszetén kialakult mozgalom mára maga is elkülöníthető szektorrá alakul és világszinten intézményesült. A magyar szakemberek érdeklődését ugyanakkor még nem keltette fel az SDP területe, ami abban mutatkozik meg, hogy elenyésző számmal működnek hazánkban SDP programok, valamint a területen megjelent szakcikkek száma is csekély. E tanulmány az SDP területébe – annak gyakorlatába és tudományos irodalmába – kíván betekintést nyújtani, azzal a céllal, hogy az eddigi fejlemények rendszerezése után lehetséges fejlődési lépéseket jelöljön ki a hazai SDP színtér szereplői számára.

Abstract

The field of „sport for development and peace” has gone through tremendous development worldwide since the millennium: currently, there are over 900 organisations that reportedly deliver SDP activities, and more than 400 scientific papers have been published on the topic. The SDP movement was born in the common set of the sport and international development sectors, and turned into a sector itself as well after going through a global institutionalisation. Even so, Hungarian professionals have not yet shown much interest in the SDP sector, as it is shown in the low numbers of Hungarian organisations and published scientific Hungarian articles in the field. This paper intends to look into the SDP field – both into its practice and its scientific literature –, aiming to contribute to the systematisation of previous developments, and through this, to identify potential further steps for the stakeholders of the Hungarian SDP sector.

Fogalommeghatározás

Magyar nyelvű tudományos munkákat olvasva ritkán találkozunk a címben említett, a „sport a fejlődésért és a békéért” kifejezéssel, pedig a tudományterület angol nyelvű irodalma meglehetősen gazdag. A kifejezés alatt e cikkben a Sport a Fejlődésért és a Békéért Nemzetközi Munkacsoport meghatározását értjük, vagyis: „a sport, testmozgás és játék szándékolt használatát különböző fejlesztési és békecélok elérése érdekében, beleértve legfőképpen a Millenniumi Fejlesztési Célokat”, illetve 2015-től a Fenntartható Fejlesztési Célokat¹ (SDP IWG 2008:3).

E dolgozatban a területre utalva a kifejezés angol megfelelőjéből (sport for development and peace) készült SDP betűszót használjuk, ám számos más kifejezés is használatban van az angol irodalomban a sportot és egyéb mozgásformákat béketeremtési, -fenntartási és nemzetközi fejlesztési célokra használó programok, szervezetek elnevezésére. Használatos a „sport a fejlesztésért” (sport for development, Sfd és S4D – például Colluci 2012; Farkas et al. 2012), a „sport és fejlesztés” (sport and development, S&D – például Hartmann – Kwauk 2011; Bates 2012), a „sport a fejlesztésben” (sport-in-development – például Coalter 2007; Levermore – Beacom 2009), és a „játék a fejlesztésért” (play for development, PFD – például Sterchele, 2015) megfogalmazás is. Mi azért döntöttünk az SDP betűszó használata mellett, mert a nemzetközi irodalomban ezzel a változattal találkozunk a leggyakrabban, valamint a magyarul eddig megjelent, a témával foglalkozó maroknyi tudományos igényű munka szintén ezt a kifejezést használja (Bardocz-Bencsik – Dóczy 2017, Bardocz-Bencsik – Garamvölgyi – Dóczy 2018). A későbbiekben ugyanakkor kitérünk olyan magyar nyelvű tudományos művekre is, amelyek az SDP témakörében születtek, ám mégsem szerepel bennük utalás az SDP-re mint tudományterületre.

¹ Bardocz-Bencsik Mariann – Dóczy Tamás
A „sport a fejlődésért és a békéért” területének nemzetközi fejlődési tendenciái és hazai lehetőségei a szakirodalom tükrében

Fontos még megemlítenünk egy nehézséget, amely a magyar készülő, nemzetközi fejlesztésről szóló tudományos munkák alkotói előtt áll. Az angol „development” szó magyarul egyaránt jelenthet fejlődést és fejlesztést is, ami nem elhanyagolható különbség, hiszen az egyik egy cselekvő ige, míg a másikban az alany „elszenvedí” – illetve a jelentésből adódóan passzívan élvezi – a cselekvés eredményét. A szóhasználatban a Magyar ENSZ Társaság sem konzekvens, hiszen Millenniumi Fejlesztési Célokot,² ugyanakkor Fenntartható Fejlesztési Célokot³ használ honlapján. Mi e tanulmányban, ahol csak lehet, igyekszünk a fejlődés szót használni, ezzel is hangot adva azon véleményünknek, hogy érdemi fejlődés az egyénekre, illetve a közösségekre nézve csak akkor mehet végbe, ha ahhoz az érintettek is aktívan hozzájárulnak.

Az SDP rövid története

A sport és a nemzetközi fejlesztés közös története az 1920-as évekre nyúlik vissza, ekkor kötött partnerségi megállapodást egymással a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) és az Egyesült Nemzetek Szervezetének szakosított szervezete, a Nemzetközi Munkaügyi Ügynökség. (Bardocz-Bencsik – Garamvölgyi – Dóczy 2018). A két szektor viszonya az évtizedek múlásával egyre szorosabbá fűződött. Ehhez az is hozzájárult, hogy 1978-ban az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének (UNESCO) konferenciája elfogadta a Testnevelés és Sport Nemzetközi Kartáját, amely felhívja a figyelmet arra, hogy valamennyi embernek joga van a sportoláshoz, hiszen az hozzájárul az életminőség javulásához (UNESCO 1978). 1993-ban pedig az ENSZ Közgyűlésének egy határozata egy békés és jobb világ építésére ösztönözte a tagállamokat a sport és az olimpia eszméje által, előkészítve az 1994-es évet, amely a Sport és az Olimpiai Eszme Nemzetközi ENSZ éve volt (ENSZ Közgyűlés 1993). Ezek után nem sokkal számos, sporttal foglalkozó szervezet alakított ki programokat, amelyekben a sporttevékenység pozitív társadalmi hatásait igyekeznek kihasználni. A Nemzetközi Labdarúgó Szövetség

(FIFA)⁴ például 2005-től, a NOB⁵ pedig 2007-től működteti SDP programjait. Ugyanakkor az elsősorban béke-teremtéssel és fejlesztési tevékenységekkel foglalkozó szervezetek – például az ENSZ több szakosított szervezete, mint Nemzetközi Gyermekek Gyorssegélyalapja (UNICEF)⁶ és Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR)⁷ – pedig olyan programokat alakítottak ki, amelyekben szerepet kapott a sport is. Ezzel párhuzamosan pedig megjelentek azok a szervezetek, amelyek kifejezetten arra szakosodtak, hogy a sportot eszközként használják béke-teremtési, -fenntartási és fejlesztési célokra. Ezeket SDP szervezeteknek, munkájukat pedig SDP tevékenységeknek, illetve SDP programoknak hívjuk.

Az SDP-tevékenységet végző szervezetek száma az 1990-es évek második felétől folyamatosan nő. Két esemény adott különösen nagy lökést az SDP mozgalmának önálló szektorrá válásához. Először is az 1994-es lillehammeri téli olimpia sztárja, a többszörös bajnok Johann Koss még az olimpia évében megalapította az Olympic Aid nevű adománygyűjtő szervezetet, amely számos népszerű sportoló bevonásával működött, és lett nemzetközi szinten ismert. Néhány évvel később a szervezet arcukat váltott, és Right To Play néven SDP projekteket kezdett szervezni fejlődő országokban. A Right To Play azóta az egyik legnevesebb, számos díjat nyert SDP szervezet, amely 2016-ban 20 országban hetente egymillió gyermeknek biztosított testmozgási lehetőséget.⁸ A másik nagy lökést az SDP szektorának fejlődésében az adta, hogy az ENSZ egyre több lépést tett a szektor nemzetközi elismertetése és intézményesítése felé. 2001-ben új feladatkört hoztak létre: az ENSZ főtitkárának az SDP területért felelős tanácsadóját, akinek a munkáját a genfi székhelyű ENSZ

4 A FIFA „Football for Hope” elnevezésű SDP programjáról részleteket itt lehet olvasni: <https://www.fifa.com/sustainability/news/y=2013/m=5/news=football-for-hope-2456334.html> (Letöltve: 2019. január 14.)

5 A NOB „Sport for Hope” elnevezésű SDP programjáról részleteket itt lehet olvasni: <https://www.olympic.org/sport-for-hope> (Letöltve: 2019. január 14.)

6 Arról, hogyan használja a UNICEF a sportot munkájában, itt lehet részleteket olvasni: <https://www.unicef.org/sports/23619.html> (Letöltve: 2019. január 14.)

7 Arról, hogyan használja a UNHCR a sportot munkájában, itt lehet részleteket olvasni: <https://www.unhcr.org/sport-partnerships.html> (Letöltve: 2019. január 14.)

8 Right To Play 2016 Annual Report: https://issuu.com/righttoplayintl/docs/2016annualreport_df4326cfla67a1 (Letöltve: 2019. január 10.)

2 Magyar ENSZ Társaság: <http://www.menszt.hu/hu/tudnivalok/millenniumi-fejlesztési-celok> (Letöltve: 2019. január 13.)

3 Magyar ENSZ Társaság: <http://www.menszt.hu/hu/tudnivalok/fenntarthato-fejlodesi-celok> (Letöltve: 2019. január 13.)

a Sporttal a Fejlődésért és a Békéért Irodája (United Nations Office of Sport for Development and Peace) segítette egészen 2017-ig.⁹

Az SDP területe tehát napjainkra mozgalomból intézményesült szektorrá vált, amelynek képviselői a világ minden pontján megtalálhatók. Az SDP területén dolgozó szervezetek és szakemberek számasságáról lehetetlen konkrét adatokat fellelni, hiszen sok szervezet úgy végez SDP tevékenységet, hogy nem is feltétlenül tudja, hogy egy szektor része, mint ahogy erre a magyar viszonylatban a későbbiekben ki is térünk. Ám egy online közösségi platform, a sportanddev.org segítségével kaphatunk némi információt arról, hány szervezet végez bevalótlan SDP tevékenységet jelenleg a világon.

Betekintés az SDP online közösségi platformjába

A Sport és Fejlesztés Nemzetközi Platformja, a sportanddev.org az SDP tevékenységet folytató szervezetek, illetve az SDP iránt érdeklődő egyének online közösségi oldala. 2003-ben került megalapítása az első nemzetközi sport és fejlesztés konferencia után, az SDP globális közössége összefogásának céljával.¹⁰ A platform a Svájci Fejlesztési Akadémia keretei között működik lehetőséget biztosítva az SDP témaköre iránt érdeklődőknek a kapcsolatépítésre, releváns eseményeik megosztására, saját projektjeik bemutatására, álláshirdetésre, és -keresésre egyaránt. Az oldalra bárki ingyen regisztrálhat szervezeti, illetve egyéni profilt, pusztán internethozzáférés kell a feliratkozáshoz. A regisztrációt a Svájci Fejlesztési Akadémia munkatársai hitelesítik, így szűrve ki a nem odaillő profilekat, valamint így kerülve el azt, hogy egy szervezet többször is felkerüljön a platformra.

Az oldal népszerűsége felkeltette a kutatók érdeklődését is, és számos vizsgálatot végeztek a rajta megtalálható adatokat felhasználva (Akindes –

Kirwin 2009; Levermore – Beacom 2009; Saavedra 2009; Coalter 2013). Az oldalon cikkünk készítése idején 987 szervezet és 8856 egyéni felhasználó található, amely természetesen nem fedi le a teljes SDP ágazatot, de jól mutatja, hogy egy kifejezetten kiterjedt hálózatról van szó. A platformon található, a regisztrált szervezetek földrajzi elhelyezkedését mutató térképről pedig világossá válik: a szektornak minden kontinensen vannak képviselői.¹¹

Az SDP nemzetközi tudományos irodalmának rövid áttekintése

Az SDP szervezetek és gyakorlati szakemberek számának növekedésével folyamatosan nő a témában a nemzetközi folyóiratokban megjelenő tudományos igényű munkák száma is. Sőt, 2013 óta egy, a témával foglalkozó lektorált, nyílt hozzáférésű nemzetközi folyóirat is létezik, a Journal of Sport for Development (JSFD).¹² Mindemellett számos elismert nemzetközi folyóirat hirdetett meg az elmúlt években SDP-vel foglalkozó különszámot, így az International Journal of Sport Management and Marketing 2014-ben,¹³ a Journal of Global Sport Management 2018-ban,¹⁴ valamint a Managing Sport and Leisure szintén 2018-ban.¹⁵ A tudományos cikkek mellett pedig önálló könyvek (Coalter 2007, 2013; Darnell 2012) és szerkesztett tanulmánykötetek (Levermore – Beacom 2009; Bennett – Gilbert 2012) is megjelentek az ezredforduló után az SDP területén.

2016-ban az SDP egyik vezető kutatója, Nico Schulenkorf és két munkatársa, Emma Sherry és

11 International Platform on Sport and Development: <https://www.sportanddev.org/en/connect> (Letöltve: 2019. január 10.)

12 Journal of Sport for Development, About us: <https://jsfd.org/about-jsfd/> (Letöltve: 2019. január 10.)

13 <https://www.sportanddev.org/en/article/opportunity/call-papers-special-issue-international-journal-sport-management-and-marketing> (Letöltve: 2019. január 10.)

14 http://explore.tandfonline.com/cfp/bes/jgsm/sp-iss7?utm_source=CPB&utm_medium=cms&utm_campaign=JMI02275 (Letöltve: 2019. január 10.)

15 <https://idrottsforum.org/call-for-papers-organizational-innovation-in-sport-for-development-and-peace-special-issue-of-managing-sport-and-leisure-call-ends-september-15-2018/> (Letöltve: 2019. január 10.)

9 A UNOSDP 2017 májusában a Nemzetközi Olimpiai Bizottság és az ENSZ közvetlen partnerségének kialakítása jegyében bezárt, és a tanácsadó mandátuma is megszűnt. <https://www.olympic.org/news/ioc-welcomes-enhancement-of-close-cooperation-with-the-united-nations> (Letöltve: 2019. január 10.)

10 International Platform on Sport and Development 2013 10th Anniversary Timeline. https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/10th-anniversary_infographic_screen.pdf (Letöltve: 2019. január 14.)

Katie Rowe elkészítette az SDP tudományos irodalmának első integrált áttekintését, amelyet a *Journal of Sport Management* folyóiratban jelentettek meg. A szerzők a 2000 és a 2014 között SDP témában megjelent tudományos cikket tanulmányozták, mintegy 437 munkát. Bár az adatgyűjtésük óta eltelt években folyamatosan nőtt az SDP-vel foglalkozó cikkek száma, kutatási eredményeik ma is hasznos információval szolgálnak az SDP irodalmáról. Megállapításaik közt szerepel, hogy számos elméleti és empirikus írás látott napvilágot az SDP témájában olyan tudományterületeken, mint a menedzsment, a szociológia, az egészség, a politikatudományok, a gender tudományok, az oktatás, a marketing, a média, valamint a konfliktus- és béketudományok (Schulenkorf – Sherry – Rowe 2016:22). Szintén megállapították, hogy a vizsgált munkák elsősorban sportszociológiai, illetve sportmenedzsment fókuszú folyóiratokban jelentek meg (uo. 29.), valamint, hogy nagy részük esettanulmány, illetve programértékelés volt (uo. 36.). Azt vizsgálva, hogy a publikációk az SDP mely területét kutatták, Schulenkorfék az JSFD tematikáját vették alapul. Az SDP-centrikus folyóirat hét tematikus részre osztja fel a terület gyakorlatát és kutatását, úgymint fogyatékoság; oktatás; társadalmi nemek; egészség; megélhetés; béke és társadalmi kohézió.¹⁶ A szerzők arra a megállapításra jutottak, hogy a cikkek negyede a társadalmi kohézió témájában jelent meg, ötöde pedig több témát is érint. Érdekesség, hogy a fogyatékoság és a megélhetés pusztán a cikkek öt-öt százalékának középpontjában volt, míg a társadalmi nemekkel csak három százalékuk foglalkozott (uo. 29.).

Itt említenék meg, hogy a Roger Levermore és Aaron Beacom által szerkesztett, először 2009-ben megjelent *Sport and International Development* című tanulmánykötet kissé eltérő csoportosítást használt. A kötetben hat csoportba lettek osztva a sportanddev.org platformon található SDP projektek¹⁷ attól függően, milyen fejlesztési, béketeremtési célra fókuszáltak. E hat csoport – a konfliktusmegoldás és interkulturális megértés; a fizikai, szociális, sport- és közösségi infrastruktúra építése; figyelemfelhívás, különösen oktatás által; képessé tétel; közvetlen hatás a fizikai és pszichológiai egészség-

16 <https://jsfd.org/about-jsfd/> (A hozzáférés dátuma: 2019. január 12.)

17 A sportanddev.org platformon már nincs lehetőség projektek közt keresni, valamint újabb projekteket feltölteni, köszönhetően a weboldal 2016-os koncepcióváltásának.

re, illetve általános jólét; valamint gazdasági fejlődés/a szegénység mérséklése (Levermore – Beacom 2009:9).

A tematikus felosztás ugyanakkor csupán egy módszer az SDP programok kategorizálására. Fred Coalter, az SDP szakterületének egyik legismertebb kutatója önálló könyvében (2007) egy olyan felosztást javasol, amelyben a sport relatív szerepén van a hangsúly adott programon belül, így alkotva meg a „sport plus” és a „plus sport” programok fogalmát. Előbbiek középpontjában a testmozgás, a sporton keresztüli fejlesztés áll, ilyenek például a FIFA és a NOB előzőekben már említett programjai. A „plus sport” programok esetében ugyanakkor a sportnak mellékszerep jut. Ilyenek például azok a háborús konfliktusok és természeti katasztrófák utáni, nemzetközi segítségnyújtó szervezetek által szervezett akciók, amelyekben szerepet kap a sport is, de nem az a program elsődleges eszköze. Richard Giulianotti pedig az SDP programok három ideáltípusát különbözteti el, így a hierarchikus modellt, amelyben nagy szerepe van a programot kívülről támogató szervezeteknek; a dialogikus modellt, amelyben a programot kívülről leginkább mediációval segítő szervezetek szerepelnek; valamint a kritikus SDP modellt, amelyben a helyi érintettek tapasztalati tanulásán van a hangsúly (2011).

Visszatérve néhány gondolat erejéig Schulenkorf és munkatársai átfogó irodalmi áttekintésére, fontos megemlíteni vizsgálati eredményeiket az SDP cikkek elméleti háttérével kapcsolatban. A legtöbb munka elméleti alapjául a pozitív ifjúságfejlesztés, illetve a társadalmi tőke szolgált, ezekre épült az elméleti kerettel dolgozó munkák 61 százaléka. A fennmaradó 39 százalékban olyan konceptuális keretek jelennek meg, mint például a kritikai fejlesztés, az ökológiai rendszerek elmélete, a feminizmus, az emberi erőforrás-fejlesztés, a neoliberalizmus, a szimbolikus interakcionizmus, a tervezett viselkedés elmélete és a többszintű elemzés (Schulenkorf – Sherry – Rowe 2016:29-30).

Több kutató is problematikusnak találja, hogy az SDP témakörében futó programok és készülő tudományos munkák gyakorta híján vannak az elméleti kereteknek (Hartmann 2003; Lawson 2005; Lyras – Welty Peachey 2011), így különösen érdekes látni, hogy milyen konceptuális keretek vannak már használatban az SDP irodalmában. Szintén fontos megjegyezni, hogy Coalter (2013) kidolgozott egy tentatív programelméletet az SDP programok számára, amelyet továbbfejlesztve és arra építve az SDP tevékenységet folytató szerve-

zetek megalapozhatják programjuk sikeres működését.

A Schülenkorfék-féle adatgyűjtés óta számos tudományos munka jelent meg az SDP területén, ezek közt is még mindig többségben vannak az esettanulmányok és programértékelések. Ugyanakkor számos más jellegű cikk is megjelent a közelmúltban, amelyek közül megemlítendő az SDP-munkát végző egyének és az SDP területét kutató tudósok motivációiról (Welty Peachey et al. 2018, Welty Peachey et al. 2016) szóló vizsgálatok. Ezek azért is figyelemre méltóak a magyar érdeklődők számára, mert belőlük is látszik, hogy mennyire fejlett nemzetközi szinten az SDP gyakorlata, illetve kutatása.

Betekintés az SDP magyar gyakorlatába és irodalmába

Egy korábbi kutatásunk során megállapítottuk, hogy a sportandev.org platformra 2014 és 2017 között magyar szervezet nem töltött fel olyan projektet, amellyel az SDP nemzetközi napját ünneplő globális kampányhoz csatlakott volna (Bardocz-Bencsik – Garamvölgyi – Dóczy 2018). Mostanra pedig megállapítottuk azt is, hogy a platformra regisztrált 987 szervezet között egyetlen magyar szerepel, a debreceni A Mozgó Cívisért Egyesület. Ezt ellenőrizendő, a sportandev.org globális térképét is megvizsgáltuk, és ott is pusztán ez az egy szervezet szerepel hazánkból. Az egyesület fő célja a társadalomnak a sport fontosságára oktatása, valamint a szervezetek és közösségek egészségtudatosságának megerősítése a sporton és a szabadidős mozgásformákon keresztül.¹⁸

Tisztában vagyunk vele, hogy hazánkban más szervezetek is végeznek SDP-tevékenységet, ugyanakkor valószínűleg maguk a szervezetek dolgozói nincsenek tisztában azzal, hogy ezt teszik. Ennek következtében nekünk sincsenek számszerű adataink arról, vajon hány, az SDP mozgalomba illeszthető szervezet működhet jelenleg Magyarországon, de a továbbiakban bemutatunk néhány olyan tudományos munkát, amelyek magyarországi SDP-tevékenységekről számolnak be.

Korábban már említettük, hogy magyarul eddig csupán néhány olyan cikk jelent meg, amely bevalottan az SDP témájával foglalkozik. Jelen tanul-

mány szerzőinek a Testnevelés, Sport, Tudomány című lapban 2016-ban jelent meg egy cikke, amely az SDP tudományterület mutatja be a kambodzsai iskolai testnevelés újjáépítésére kialakított program esettanulmányán keresztül (Bardocz-Bencsik – Dóczy 2016); míg Garamvölgyi Bencével kiegészülve 2018-ban a Civil Szemlében jelentettek meg SDP témájú cikket, amelyben az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepét tárgyalják (Bardocz-Bencsik – Garamvölgyi – Dóczy 2018).

Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy bár az SDP kifejezés és szinonimái nem szerepelnek a fentiekben kívüli magyar cikkekben – ezen állításunkat saját olvasmányaink mellett a Google Scholaron és a Magyar Tudományos Művek Tárában végzett kulcsszavas keresésünk támasztja alá –, számos tanulmány jelent meg SDP témában. Most röviden kitérnénk ezek közül néhányra.

A kisebbségek, hátrányos helyzetűek sportolása, és ezáltal a társadalomba való beilleszkedésük és ottani helytállásuk segítése az SDP témakörébe tartozik, ugyanakkor a tanulmányokban nem történik utalás erre. Ez azért történhetett, mert az Európai Unió sem használja a kifejezést, helyette a sport társadalmi dimenziója, azon belül pedig a társadalmi befogadást elősegítő szerepe jelenik meg mind szakpolitikai dokumentumokban, pályázati dokumentumokban (Fehér Könyv a sportról 2007; Erasmus+ Pályázati Útmutató 2018), így az uniós zsargonba nem épült be az SDP kifejezés. A társadalmi befogadással foglalkozó munkák között szerepel a „Creating a Level Playing Field” európai uniós projektről készült magyar nyelvű összefoglaló cikk (Dóczy 2012), valamint „A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása” című TÁMOP-projekt kapcsán készült tanulmány (Dóczy – Gál – Sáringerné 2014).

Keszti és Dóczy a hajléktalan labdarúgó-világbajnokságról írt tanulmányt (2014), vizsgálva a sportnak a társadalmi célok szolgálatában betöltött funkcióját, így szintén az SDP témakörébe tartozó témát kutat. Bacsák Dániel és munkatársai az Orczy-kerti Farkasok labdarúgócsapatáról írtak cikket (2015), bemutatva a hátrányos helyzetű, leginkább roma fiatalokból álló csapat működését, ismertetve az alapötletet is, miszerint a sport által kívánja az ötletgazda edző a sportolóit kiléptetni a hátrányos helyzetből.

Sztankovics Ágnes doktori disszertációját (2016) az éjféli pingpongbajnokságról írta, a kezde-

18 A Mozgó Cívisért Egyesület adatlapja a sportandev.org oldalon: <http://www.amozgocivisert.hu/?q=index> (A letöltés dátuma: 2019. január 14.)

ményezést mint a prevenció egyik lehetséges eszközét bemutatva. A magyar projekt mintájául szolgáló amerikai éjszakai kosárlabda-bajnokság kifejezetten hátrányos helyzetű fiataloknak nyújt lehetőséget az éjszakai órák hasznos, bűncselekményekbe bonyolódástól mentes eltöltésére. Bár a kutatás során kiderült, hogy a magyar program nem a kifejezetten hátrányos helyzetű ifjúságot vonzotta a terembe, a koncepció mindenképp belefér az SDP kezdeményezések körébe.

Kitekintés: hazai perspektívák az SDP területén

Tanulmányunkban arra tettünk kísérletet, hogy áttekintsük a nemzetközi SDP mozgalom fejlődését, valamint szemügyre vesszük a területhez implicit, vagy explicit módon kapcsolódó, egyelőre kezdetleges lépéseket a hazai szintéren. A nemzetközi trendek arra engednek következtetni, hogy egy dinamikus fejlődő ágazatról van szó, melyben elsősorban civil, de nem ritkán állami és üzleti szereplők is aktívan részt vesznek. Az ezt körülvevő kutatási környezet szintén gyorsan növekszik, és ebben az utóbbi időben a tudás rendszerezése és az elméleti megalapozás is egyre erősebb igényként merül fel.

Az SDP fogalma alá „befér”, sokszor szívesen működő magyarországi szervezetek, programok és az ezekben dolgozó szakemberek, önkéntesek nem feltétlenül tudatos résztvevői a rendszernek. E tudatosság erősödése akár a hazai, akár a nemzetközi hálózatosodás szempontjából fontos lenne, és korábban esetleg nem észlelt pályázati lehetőségeket is magával hozhatna.

A mozgalom fejlődéséhez a hazai SDP szakirodalom bővülése is fontos segítséget nyújthat abból a szempontból, hogy a sportban rejlő társadalmi lehetőségekről szóló nyilvános hazai diskurzusban egy, a mítoszokon túllépő, realisabb és kritikaibb megközelítés is markánsabban meg tudjon jeleni. A nemzetközi szakirodalomban az SDP-hez köthető témákkal foglalkozó hazai tudományos vizsgálódások esetében a további fejlődéshez elengedhetetlen a fogalmak tisztázása, rögzítése, illetve ezek megfeleltetése a nemzetközi tudományos és szakpolitikai környezetben használt fogalmakkal – ez jelen tanulmányban is célunk volt –, hiszen ez teheti lehetővé, hogy a magyarországi kutatásokról készülő beszámolók jobban bekapcsolódhassanak a nemzetközi vérkeringésbe.

Felhasznált irodalom

- Bacsák Dániel – Bezsényi Tamás – Schuller Csaba – Szeitl Blanka 2015 „Nem tudnak ezek dolgozni, csak focizni!”. *Kultúra és Közösség*, 6. 3:69-83.
- Bardocz-Bencsik Mariann – Dóczy Tamás 2017 A „Sport a Fejlődésért és a Békéért” (SDP) mint új tudományterület bemutatása a kambodzsai iskolai testnevelés újjáépítésére kialakított program esettanulmányán keresztül. *Testnevelés, Sport, Tudomány*, 2. 1–2:19-23. <https://doi.org/10.21846/TST.2017.1-2.3>
- Bardocz-Bencsik Mariann – Garamvölgyi Bence – Dóczy Tamás 2018 Sporttal a békéért és a fejlődésért – Az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepe. *Civil Szemle*, 15 (1):47-65.
- Bates, Kylie 2012 Creating Win-Win Partnerships for Sport and Development. In Gilbert, K. – Benneth, W. eds. *Sport, Peace, and Development*. Common Ground Publishing, Champaign, IL. 193-203.
- Coalter, Fred 2007 *A wider social role for sport. Who's keeping the score?* Routledge, New York.
- Coalter, Fred 2013 *Sport for Development. What game are we playing?* Routledge, New York. <https://doi.org/10.4324/9780203861257>
- Colluci, Emma 2012 Entertainment-Education and Sport for Development – New Frontiers. In Gilbert, K. – Benneth, W. eds. *Sport, Peace, and Development*. Common Ground Publishing, Champaign, 269-282.
- Darnell, Simon 2012 *Sport for Development – A critical sociology*. Bloomsbury Publishing, New York.
- Dóczy Tamás 2012 Sport és társadalmi befogadás: egy nemzetközi kutatási projekt eredményei. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 13. 50:29.
- Dóczy Tamás – Gál Andrea – Sáringerné Szilárd Zsuzsanna 2014 *Összegző tanulmány a TÁMOP-6.1.2/11/2-2012-0002 „A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása” című projekt keretében végzett kutatás eredményeiről. Társadalmi befogadás a sportban és a sport által (szociális inklúzió)*. (2019. január 13-i letöltés, Magyar Sporttudományi Társaság: <https://docplayer.hu/1969407-Tanulmanykotet-tamop-6-1-2-11-2-2012-0002-kodszamu-projekt.html>)

- Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése 1993 48/11-es határozat (2019. január 13-i letöltés), online: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r011.htm>
- Egyesült Nemzetek Szervezetének Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete 1978 Testnevelés és Sport Nemzetközi Karta (2019. január 13-i letöltés), online: http://www.unesco.org/education/pdf/SPORT_E.PDF
- Európai Bizottság 2007 Fehér könyv a sportról. (2019. január 13-i letöltés), online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=HU>
- Európai Bizottság 2018 Erasmus+ Pályázati Útmutató (2019. január 13-i letöltés), online: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/introduction/how-to-read-programme-guide_hu
- Farkas, Amy – Karr, Valerie – Wolff, Eli A. – Lachowska, Anna 2012 Inclusive Sport for Development. In Gilbert, K. – Benneth, W. eds. *Sport, Peace, and Development*. Common Ground Publishing, Champaign, IL. 255-276.
- Gilbert, Keith – Benneth, Will 2012 szerk. *Sport, Peace, and Development*. Common Ground Publishing, Champaign.
- Giulianotti, Richard 2011 Sport, peacemaking and conflict resolution: a contextual analysis and modelling of the sport, development and peace sector. *Ethnic and Racial Studies*, 34. 2:207-228. <https://doi.org/10.1080/01419870.2010.522245>
- Hartmann, Douglas 2003 Theorizing Sport as Social Intervention: A View From the Grassroots. *Quest*, 55. 2:118-140. <https://doi.org/10.1080/00336297.2003.10491795>
- Hartmann, Douglas – Kwauk, Christina 2011 Sport and Development: An Overview, Critique, and Reconstruction. *Journal of Sport and Social Issues*, 35. 3:284-305. <https://doi.org/10.1177/0193723511416986>
- Keszi Mihály – Dóczi Tamás 2014 Sport társadalmi célok szolgálatában: a hajléktalan labdarúgó-világbajnokság. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 15. 1:17-23.
- Lawson, Hal A. 2005 Empowering people, facilitating community development, and contributing to sustainable development: The social work of sport, exercise, and physical education programs. *Sport, Education and Society*, 10. 1:135-160. <https://doi.org/10.1080/1357332052000308800>
- Levermore, Roger – Beacom, Aaron 2009 Sport and Development: Mapping the Field. In Levermore, R. – Beacom, A. eds. *Sport and International Development*. Palgrave Macmillan UK, Basingstoke, UK. 1-25. https://doi.org/10.1057/9780230584402_1
- Levermore, Roger – Beacom, Aaron 2009 szerk. *Sport and international development*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. <https://doi.org/10.1057/9780230584402>
- Lyras, Alexis – Welty Peachey, Jon 2011 Integrating sport-for-development theory and praxis. *Sport Management Review*, 14. 4:311-326. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2011.05.006>
- Schulenkorf, Nico – Sherry, Emma – Rowe, Katie 2016 Sport for Development: An Integrated Literature Review. *Journal of Sport Management*, 30. 1:22-39. <https://doi.org/10.1123/jsm.2014-0263>
- Sport For Development and Peace International Working Group 2008 Harnessing the Power of Sport for Development and Peace: Recommendations to Governments*. (2019. január 13-i letöltés, online: https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/rtp_sdp_iwg_harnessing_the_power_of_sport_for_development_and_peace.pdf)
- Sterchele, Davide 2015 De-sportizing physical activity: From sport-for-development to play-for-development. *European Journal for Sport and Society*, 12. 1:97-120. <https://doi.org/10.1080/16138171.2015.11687958>
- Sztankovics Ágnes 2016 *Éjszakai sport a gyermekvédelem tükrében – Az éjfél pingpongbajnokság, a prevenció egyik lehetséges eszközének bemutatása és hatékonyságvizsgálata*. Doktori értekezés. Kézirat. TE Sporttudományok Doktori Iskola, Budapest.
- Welty Peachey, Jon – Cohen, Adam – Musser, Allison 2016 ‘A phone call changed my life’: Exploring the motivations of sport for development and peace scholars. *Journal of Sport for Development*, 4. 7:58-70.
- Welty Peachey, Jon – Musser, Allison – Na Ri, Shin – Cohen, Adam 2018 Interrogating the motivations of sport for development and peace practitioners. *International Review for the Sociology of Sport*, 53. 7:767-787. <https://doi.org/10.1177/1012690216686856>